

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 10ης Νοεμβρίου 2016 (*)

«Παράβαση κράτους μέλους – Περιβάλλον – Προστασία της φύσεως – Οδηγία 92/43/ΕΟΚ – Άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 3, και άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ' – Άγρια πανίδα και χλωρίδα – Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων – Θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* – Προστασία των θαλάσσιων χελωνών στον Κόλπο της Κυπαρισσίας – Τόπος κοινοτικής σημασίας “Θίνες Κυπαρισσίας” – Προστασία των ειδών»

Στην υπόθεση C-504/14,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 258 ΣΛΕΕ λόγω παραβάσεως, ασκηθείσα στις 11 Νοεμβρίου 2014,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τη Μ. Πατακιά και τον C. Hermes, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από την Ε. Σκανδάλου,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Τ. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, Ε. Juhász (εισηγητή), C. Vajda, K. Jürimäe και Κ. Λυκούργο, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 13ης Ιανουαρίου 2016,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 18ης Φεβρουαρίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία:

- παραλείποντας να λάβει τα μέτρα που ορίζονται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ 1992, L 206, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/105/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2006 (ΕΕ 2006, L 363, σ. 368), ώστε να αποφευχθεί η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και η παρενόχληση του είδους για το οποίο η περιοχή έχει χαρακτηριστεί·

- έχοντας επιτρέψει, χωρίς τη διενέργεια καμίας εκτιμήσεως επιπτώσεων, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, παρεμβάσεις οι οποίες είναι δυνατόν να επηρεάζουν σημαντικά την εν λόγω περιοχή, είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, υποβαθμίζοντας και καταστρέφοντας την περιοχή φωλιάσματος του είδους προτεραιότητας *Caretta caretta*, που έχει παρουσία στον τόπο αυτόν, προκαλώντας ενοχλήσεις στο εν λόγω είδος και, τέλος, υποβαθμίζοντας και καταστρέφοντας τους οικότυπους αμμοθινών 2110, 2220 και τον οικότοπο προτεραιότητας 2250, και
- παραλείποντας να λάβει τα απαιτούμενα βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43 μέτρα για να θεσπίσει και να εφαρμόσει ένα αποτελεσματικό καθεστώς αυστηρής προστασίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* (είδος προτεραιότητας) στον κόλπο της Κυπαρισσίας (Ελλάδα), κατά τρόπο που να αποφεύγεται κάθε παρενόχληση του εν λόγω είδους κατά την περίοδο αναπαραγωγής και κάθε δραστηριότητα η οποία μπορεί να προκαλέσει βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής του,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις προμνησθείσες διατάξεις της οδηγίας 92/43.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 2 Το άρθρο 2 της οδηγίας 92/43 ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία σκοπό έχει να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η Συνθήκη.

2. Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.

3. Κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.»

- 3 Στο παράρτημα I, που τιτλοφορείται «Τύποι φυσικών οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση απαιτεί τον χαρακτηρισμό εδαφών ως ειδικών ζωνών διατήρησης», η οδηγία 92/43 απαριθμεί διάφορους τύπους οικοτόπων αμμοθινών. Ειδικότερα, το τιτλοφορούμενο «Παράκτιες θίνες των ακτών της Μεσογείου» σημείο 22 του παραρτήματος αυτού μνημονεύει, στο σημείο 2220, τις «Θίνες με *Euphorbia terracina*» και, στο σημείο 2250 *, τις «Θίνες των παραλίων με *Juniperus spp.*».

- 4 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 92/43, «[ο] κατάλογος των τόπων των επιλεγμένων ως τόπων κοινοτικής σημασίας, στον οποίο καταδεικνύονται οι τόποι όπου απαντώνται ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή ένα ή περισσότερα είδη προτεραιότητας καταρτίζεται από την Επιτροπή με την διαδικασία του άρθρου 21». Η παράγραφος 5 του άρθρου αυτού ορίζει ότι, μόλις ένας τόπος εγγραφεί στον κατάλογο που διαλαμβάνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, υπόκειται στις διατάξεις των παραγράφων 2 έως 4 του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43.

- 5 Με την απόφαση 2006/613/EK της Επιτροπής, της 19ης Ιουλίου 2006, σχετικά με την έγκριση, σύμφωνα με την οδηγία 92/43, του καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή (ΕΕ 2006, L 259, σ. 1), ενεγράφησαν οι θίνες της Κυπαρισσίας [Θίνες Κυπαρισσίας (Νεοχώρι – Κυπαρισσία)] στον περιλαμβανόμενο στο παράρτημα I κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ), υπό τον κωδικό ΤΚΣ GR25 50005, με τη σχετική ένδειξη «Γ», η οποία υποδηλώνει την παρουσία, εντός του επίμαχου τόπου, ενός τουλάχιστον τύπου φυσικού ενδιαίτηματος προτεραιότητας και/ή είδους προτεραιότητας κατά την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας 92/43.

- 6 Το άρθρο 6 της οδηγίας 92/43 προβλέπει τα εξής:

«1. Για τις ειδικές ζώνες διατήρησης, τα κράτη μέλη καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης που ενδεχομένως συνεπάγονται ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια διαχείρισης ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης και τα δέοντα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I και των ειδών του παραρτήματος II, τα οποία [απαντούν] στους τόπους.

2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν οριστεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας.

3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.»

7 Το παράρτημα II της οδηγίας 92/43, που τιτλοφορείται «Ζωικά και φυτικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση επιβάλλει τον καθορισμό ειδικών ζωνών διατήρησης», μνημονεύει μεταξύ των ζωικών αυτών ειδών τη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* ως είδος προτεραιότητας.

8 Το άρθρο 12 της οδηγίας 92/43 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να θεσπισθεί ένα καθεστώς αυστηρής προστασίας των ζωικών ειδών που αναφέρονται στο σημείο α' του παραρτήματος IV, στην περιοχή φυσικής κατανομής τους, που να απαγορεύει:

- α) κάθε μορφή σύλληψης ή θανάτωσης, εκ προθέσεως, δειγμάτων αυτών των ειδών λαμβανομένων στη φύση·
- β) να παρενοχλούνται εκ προθέσεως τα εν λόγω είδη, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα, τη χειμερία νάρκη και τη μετανάστευση·
- γ) την εκ προθέσεως καταστροφή ή τη συλλογή των αυγών στο φυσικό περιβάλλον·
- δ) τη βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης.

2. Τα κράτη μέλη απαγορεύουν την κατοχή, τη μεταφορά, την πώληση, ή την ανταλλαγή και την προσφορά προς πώληση ή ανταλλαγή των δειγμάτων των ειδών που έχουν συλληφθεί στο φυσικό περιβάλλον, εκτός εκείνων που συλλέγησαν νομίμως πριν από τη θέση σε εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.

3. Οι απαγορεύσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 1, στοιχεία α) και β), και στην παράγραφο 2 εφαρμόζονται σε όλα τα στάδια της ζωής των ζώων που αναφέρονται στο παρόν άρθρο.

4. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν ένα σύστημα συνεχούς παρακολούθησης των τυχαίων συλλήψεων ή θανατώσεων των ειδών της πανίδας που απαριθμούνται στο σημείο α' του παραρτήματος IV. Βάσει των πληροφοριών που συγκεντρώνονται, τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν τις απαιτούμενες περαιτέρω έρευνες ή μέτρα διατήρησης ώστε να διασφαλισθεί ότι οι τυχαίες συλλήψεις ή θανατώσεις δεν θα έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στα εν λόγω είδη.»

9 Στο παράρτημα IV της οδηγίας 92/43, όπου απαριθμούνται τα ζωικά και φυτικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτούν αυστηρή προστασία, μνημονεύεται, μεταξύ των ζωικών αυτών ειδών, η θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta*.

Το ελληνικό δίκαιο

10 Η Ελλάδα κήρυξε την περιοχή «Θίνες Κυπαρισσίας» «ειδική ζώνη διατηρήσεως» με τον νόμο 3937/2011.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

11 Με επιστολές της 9ης Αυγούστου και της 19ης Νοεμβρίου 2010, η Επιτροπή ζήτησε από την Ελληνική Δημοκρατία να της παράσχει πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 6 και 12 της οδηγίας 92/43 στη συγκεκριμένη περιοχή του δικτύου Natura 2000, δηλαδή στη ζώνη των θινών της Κυπαρισσίας, η οποία έχει εγγραφεί στον κατάλογο των ΤΚΣ υπό τον κωδικό GR 25 50005 (στο εξής: ζώνη της Κυπαρισσίας).

12 Κατόπιν των απαντήσεων που παρέσχε η Ελληνική Δημοκρατία στις 29 Σεπτεμβρίου 2010 και στις 26 Ιανουαρίου 2011, η Επιτροπή έκρινε ότι το κράτος μέλος αυτό είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 3, και από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43.

13 Ως εκ τούτου, στις 28 Οκτωβρίου 2011, το εν λόγω θεσμικό όργανο απέστειλε προειδοποιητική επιστολή στην Ελληνική Δημοκρατία καλώντας τη να υποβάλει, εντός προθεσμίας δύο μηνών, τις παρατηρήσεις της σχετικά με τις αιτιάσεις αυτές.

14 Η Ελληνική Δημοκρατία απάντησε στην προειδοποιητική αυτή επιστολή με επιστολές της 27ης Δεκεμβρίου 2011 και της 17ης Απριλίου 2012.

15 Αφού ανέλυσε την απάντηση που περιείχαν οι ανωτέρω επιστολές και λαμβάνοντας υπόψη το πόρισμα της επισκέψεως που πραγματοποίησαν οι υπάλληλοί της στη ζώνη της Κυπαρισσίας στις 17 Ιουλίου 2012, η Επιτροπή εξέδωσε την 1η Οκτωβρίου 2012 αιτιολογημένη γνώμη, με την οποία κάλεσε το εν λόγω κράτος μέλος να συμμορφωθεί προς αυτήν πριν από την 1η Δεκεμβρίου 2012.

16 Η Ελληνική Δημοκρατία απάντησε στην αιτιολογημένη αυτή γνώμη με επιστολή της 27ης Νοεμβρίου 2012, την οποία συμπλήρωσε, κατόπιν της από 14 Μαΐου 2013 επιστολής της Επιτροπής, με επιστολές της 13ης Ιουνίου και της 26ης Νοεμβρίου 2013, καθώς και της 28ης Μαρτίου, της 23ης Ιουνίου και της 17ης Σεπτεμβρίου 2014.

17 Κρίνοντας μη ικανοποιητικές τις απαντήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας, η Επιτροπή άσκησε στις 11 Νοεμβρίου 2014 την υπό κρίση προσφυγή.

Επί του αιτήματος περί προσκομίσεως αποδεικτικού στοιχείου μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας

18 Μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας στις 29 Απριλίου 2015, η Επιτροπή, επικαλούμενη το άρθρο 128, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ζήτησε, στις 16 Ιουνίου 2015, να της επιτραπεί να προσκομίσει ένα νέο αποδεικτικό στοιχείο, δηλαδή την υπ' αριθ. 32/2015

Γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας επί του σχεδίου προεδρικού διατάγματος για τον χαρακτηρισμό περιοχής του Κόλπου της Κυπαρισσίας ως περιφερειακού πάρκου (στο εξής: προεδρικό διάταγμα).

- 19 Η Ελληνική Δημοκρατία ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα αυτό της Επιτροπής.
- 20 Το άρθρο 128, παράγραφος 2, πρώτη και δεύτερη περίοδος, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ορίζει ότι, κατ' εξαίρεση, οι διάδικοι μπορούν επίσης να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή να προτείνουν αποδεικτικά μέσα και μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας και ότι οφείλουν να δικαιολογήσουν την καθυστερημένη προσκόμιση των στοιχείων αυτών.
- 21 Οι διάδικοι δεν αμφισβητούν ότι η επίμαχη Γνωμοδότηση εκδόθηκε στις 8 Απριλίου 2015 και ότι μνημονεύθηκε από την Ελληνική Δημοκρατία στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, με την κατάθεση του οποίου ενώπιον του Δικαστηρίου στις 29 Απριλίου 2015 περατώθηκε η έγγραφη διαδικασία.
- 22 Προς δικαιολόγηση της καθυστερημένης προσκομίσεως της εν λόγω Γνωμοδοτήσεως, η Επιτροπή προβάλλει ότι δεν έλαβε γνώση της παρά μόνο μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας.
- 23 Η Ελληνική Δημοκρατία δεν αμφισβητεί τον ισχυρισμό αυτόν της Επιτροπής και ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει το προτεινόμενο από την τελευταία αποδεικτικό μέσο διά τον λόγο ότι η υπ' αριθ. 32/2015 Γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας εντάσσεται στη μη περατωθείσα ακόμα διαδικασία εκδόσεως του προεδρικού διατάγματος και δεν περιέχει κανένα νέο στοιχείο.
- 24 Όσον αφορά τις αντιρρήσεις που προέβαλε η Ελληνική Δημοκρατία, διαπιστώνεται, αφενός, ότι η επίμαχη Γνωμοδότηση είναι οριστική και, καταρχήν, δεν πρόκειται πλέον να τροποποιηθεί, ασχέτως του αν το Συμβούλιο της Επικρατείας μπορεί να εκδώσει αργότερα γνωμοδότηση επί τροποποιημένου σχεδίου του προεδρικού διατάγματος.
- 25 Αφετέρου, ο ισχυρισμός ότι η εν λόγω Γνωμοδότηση δεν περιέχει κανένα νέο αποδεικτικό στοιχείο δεν θέτει υπό αμφισβήτηση το παραδεκτό της βάσει του άρθρου 128, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, καθόσον το περιεχόμενο των αποδεικτικών στοιχείων αξιολογείται στο πλαίσιο της επί της ουσίας εξετάσεως της υποθέσεως.
- 26 Υπό τις συνθήκες αυτές, η υπ' αριθ. 32/2015 Γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας γίνεται δεκτή στην παρούσα διαδικασία ως αποδεικτικό στοιχείο, στο μέτρο που η Γνωμοδότηση αφορά την πραγματική και τη νομική κατάσταση που επικρατούσε κατά την εκπνοή της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη, ήτοι την 1η Δεκεμβρίου 2012.

Επί της προσφυγής

*Επί της πρώτης αιτιάσεως, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43, λόγω μη λήψεως των αναγκαίων μέτρων ώστε να αποφευχθούν η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι διαταράξεις που επηρεάζουν το είδος *Caretta caretta**

- 27 Στο πλαίσιο της πρώτης αιτιάσεως, η Επιτροπή, βασιζόμενη σε διάφορες πραγματικές περιστάσεις, υποστηρίζει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη την προβλεπόμενη στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43 γενική απαγόρευση υποβαθμίσεως και διαταράξεως.
- 28 Συναφώς, επισημαίνεται ότι μια δραστηριότητα μπορεί να κριθεί σύμφωνη με την προμνησθείσα διάταξη μόνον εφόσον διασφαλίζεται ότι δεν συνεπάγεται καμία διατάραξη ικανή να θίξει σημαντικά τους σκοπούς της οδηγίας 92/43, ιδίως δε τους σκοπούς της σε σχέση με τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, της πανίδας και της χλωρίδας. Προκειμένου να διαπιστωθεί παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43, η Επιτροπή οφείλει να αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι το οικείο κράτος μέλος δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα προστασίας ώστε να αποκλείσει το ενδεχόμενο να προκαλέσουν οι δραστηριότητες για την υλοποίηση έργων –στο μέτρο που αυτές πραγματοποιούνται μετά τον χαρακτηρισμό της συγκεκριμένης περιοχής– υποβάθμιση των οικοτόπων των οικείων ειδών, καθώς και διαταράξεις στα είδη αυτά, οι οποίες ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε σχέση με τον επιδιωκόμενο από την οδηγία σκοπό της διατηρήσεως των εν λόγω ειδών (βλ., κατ' αναλογία,

απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2016, Επιτροπή κατά Βουλγαρίας, C-141/14, EU:C:2016:8, σκέψεις 56 και 57 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

29 Εντούτοις, προκειμένου να διαπιστωθεί παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43, η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να αποδείξει την ύπαρξη αιτιώδους σχέσεως μεταξύ της λειτουργίας των εγκαταστάσεων που προέκυψαν από ένα έργο και της σημαντικής παρενοχλήσεως των οικείων ειδών. Πράγματι, αρκεί να αποδείξει το θεσμικό αυτό όργανο την ύπαρξη πιθανότητας ή κινδύνου να προκαλέσει η λειτουργία αυτή τέτοιου είδους παρενοχλήσεις (απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2016, Επιτροπή κατά Βουλγαρίας, C-141/14, EU:C:2016:8, σκέψη 58 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

30 Η εκ μέρους της Επιτροπής απόδειξη ότι υφίσταται τέτοια πιθανότητα ή κίνδυνος δεν αποκλείει ωστόσο τη δυνατότητα του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους να αποδείξει ότι το επίμαχο μέτρο πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43 και ότι υποβλήθηκε σε ανάλυση των επιπτώσεών του στους σκοπούς διατηρήσεως του προστατευόμενου τύπου (βλ., συναφώς, απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2016, Grüne Liga Sachsen κ.λπ., C-399/14, EU:C:2016:10, σκέψεις 56 και 57).

31 Υπό το πρίσμα των ως άνω σκέψεων πρέπει να εξεταστεί το βάσιμο των ειδικών επιχειρημάτων της πρώτης αιτιάσεως της Επιτροπής στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ενέκρινε ή ανέχθηκε την υλοποίηση οικιστικών σχεδίων εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας.

– Επιχειρήματα των διαδίκων

32 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία:

– την κατασκευή κτηρίων στον Αγιαννάκη (Ελλάδα) τα έτη 2006 και 2010·

– την έγκριση κατασκευής τριών εξοχικών κατοικιών στο Βουνάκι (Ελλάδα) το 2012 και την κατασκευή τους το 2013·

– την έναρξη εργασιών για την υλοποίηση σχεδίου οικιστικής αναπτύξεως αναφορικά με την κατασκευή πενήντα κατοικιών μεταξύ Αγιαννάκη και Ελαιάς (Ελλάδα), και

– το γεγονός ότι επρόκειτο να χορηγηθεί άδεια για την κατασκευή τεσσάρων εξοχικών κατοικιών στην Ελαιά (στο εξής, από κοινού: επίμαχες υποδομές).

33 Η Επιτροπή φρονεί ότι οι επίμαχες υποδομές, δεδομένου ότι συνεπάγονται ρύπανση, δονήσεις, έντονη ανθρώπινη παρουσία, καθώς και φωτορύπανση και ηχορύπανση, βλάπτουν τους οικοτόπους αμμοθινών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας και παρενοχλούν τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*. Προσθέτει ότι οι οικοδομικές αυτές εργασίες πραγματοποιούνται πολύ κοντά στην περιοχή αναπαραγωγής των εν λόγω χελωνών.

34 Η Ελληνική Δημοκρατία παραδέχεται ότι στην περιφέρεια όπου βρίσκεται η ζώνη της Κυπαρισσίας παρατηρήθηκε πράγματι ορισμένη ζήτηση για ακίνητα, προβάλλει ωστόσο ότι η οικοδομική δραστηριότητα ήταν εντονότερη στο παρελθόν και ότι, λόγω της οικονομικής κρίσης, έχει πρακτικά παύσει κάθε τέτοια δραστηριότητα στη ζώνη αυτή. Το εν λόγω κράτος μέλος αυτό δηλώνει ότι στη ζώνη αυτή έχει απαγορευθεί κάθε οικοδομική δραστηριότητα χωρίς προηγούμενη οικοδομική άδεια και ότι δεν πρόκειται να εκδοθεί καμία νέα άδεια έως την έκδοση του προεδρικού διατάγματος.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

35 Διαπιστώνεται ότι οι επίμαχες υποδομές, ειδικότερα δε η ανάπτυξη οικιστικών σχεδίων και η κατασκευή κατοικιών καθώς και η μετέπειτα χρήση τους, τις οποίες κατακρίνει η Επιτροπή, μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά του οικοτόπους εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας. Ομοίως, η κατασκευή και η χρήση των υποδομών αυτών, ιδίως λόγω του θορύβου, του φωτός και της ανθρώπινης παρουσίας που συνεπάγονται, μπορούν να παρενοχλήσουν σημαντικά τη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* κατά την αναπαραγωγή της.

- 36 Εντούτοις, αφενός, μια περιοχή υπόκειται στο άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, μόνον εφόσον η περιοχή αυτή εγγραφεί στον κατάλογο που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο. Οι θίνες της Κυπριαρχίας εγγράφηκαν στον κατάλογο των ΤΚΣ στις 19 Ιουλίου 2006 με την απόφαση 2006/613.
- 37 Αφετέρου, η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους ως είχε κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας –πλην της περιπτώσεως στην οποία η Επιτροπή, περιορίζοντας το αντικείμενο της προσφυγής της, δέχεται μεταγενέστερη ημερομηνία–, οι δε εν συνεχεία επελθούσες μεταβολές δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο. Εν προκειμένω, η προθεσμία που τάχθηκε στην Ελληνική Δημοκρατία προκειμένου να συμμορφωθεί προς την αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής έληξε την 1η Δεκεμβρίου 2012.
- 38 Υπό τις συνθήκες αυτές, η κρίσιμη περίοδος για την οποία μπορεί να διαπιστωθεί παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43 στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής εκτείνεται μόνον από τις 19 Ιουλίου 2006 έως την 1η Δεκεμβρίου 2012.
- 39 Πρώτον, όσον αφορά την αιτίαση σχετικά με την κατασκευή κτηρίων στον Αγιαννάκη το 2006, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή δεν αποδεικνύει ότι οι εργασίες αυτές εγκρίθηκαν και πραγματοποιήθηκαν κατά την κρίσιμη περίοδο, δηλαδή μετά τις 19 Ιουλίου 2006, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατόν να αποδειχθεί ότι στοιχειοθετούν παράβαση καταλογιστέα στην Ελληνική Δημοκρατία.
- 40 Λαμβανομένων υπόψη των όσων διαπιστώθηκαν στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43 πρέπει επομένως να διαπιστωθεί μόνο για τις κατασκευές που πραγματοποιήθηκαν το 2010.
- 41 Εντούτοις, όσον αφορά τα κτήρια που κατασκευάστηκαν πριν από την κρίσιμη περίοδο, δηλαδή πριν από τις 19 Ιουλίου 2006, βάσει των διαπιστώσεων που έγιναν στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43 –όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 55 και 58 των προτάσεών της– λόγω του ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν ρύθμισε επαρκώς τη χρήση των κτηρίων αυτών (βλ. απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-404/09, EU:C:2011:768, σκέψεις 124, 125 και 128). Παρότι η αρχή της ασφάλειας δικαίου θα μπορούσε, ενδεχομένως, να δικαιολογήσει τη χρήση αυτή, κατ’ αναλογίαν της κατά παρέκκλιση διαδικασίας του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής, η Ελληνική Δημοκρατία δεν προέβαλε τέτοια δικαιολογία, η οποία προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, εξέταση του κατά πόσον υπάρχουν λιγότερο επιβλαβείς εναλλακτικές λύσεις καθώς και στάθμιση των επιμέρους συμφερόντων, βάσει αναλύσεως, δυνάμει της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου, των επιπτώσεων στους σκοπούς διατηρήσεως του προστατευόμενου τόπου (βλ. απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2016, Grüne Liga Sachsen κ.λπ., C-399/14, EU:C:2016:10, σκέψη 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 42 Δεύτερον, όσον αφορά την έγκριση κατασκευής τριών εξοχικών κατοικιών στο Βουνάκι το 2012 και την κατασκευή τους το 2013, μολονότι μόνον η έγκριση ανεγέρσεως των κατοικιών αυτών χρονολογείται κατά την κρίσιμη για την εκτίμηση της προβαλλόμενης παραβάσεως περίοδο, η εν λόγω έγκριση είναι ικανή να βλάψει σοβαρά τους οικοτόπους αμμοθινών εντός της ζώνης της Κυπριαρχίας και να προκαλέσει σημαντική παρενόχληση των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*. Η έγκριση αυτή συνιστά, επομένως, παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.
- 43 Τρίτον, ως προς την έναρξη των εργασιών για την κατασκευή πενήντα κατοικιών μεταξύ Αγιαννάκη και Ελαίας, η Επιτροπή διευκρινίζει μεν ότι οι ελληνικές αρχές δεν χορήγησαν σχετική άδεια. Εντούτοις, η Ελληνική Δημοκρατία δεν μπορεί βασίμως να ισχυριστεί ότι, δεδομένου ότι η πραγματοποίηση των κατασκευαστικών αυτών εργασιών απαγορεύεται χωρίς προηγούμενη άδεια, η εν λόγω έναρξη εργασιών δεν μπορεί να της καταλογιστεί και δεν είναι επομένως δυνατόν να συνιστά παράβαση, εκ μέρους της, του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43. Πράγματι, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, το κράτος μέλος αυτό παρέλειψε να εγκαθιδρύσει κατάλληλο καθεστώς προστασίας και δεν μερίμνησε για την τήρηση αυτής της απαγορεύσεως κατασκευής, με αποτέλεσμα την πραγματοποίηση εργασιών ανεξέλεγκτων και άνευ σχεδιασμού.

- 44 Τέταρτον, αναφορικά με το επιχείρημα ότι επρόκειτο να χορηγηθεί άδεια για την κατασκευή τεσσάρων εξοχικών κατοικιών στην Ελαία, αρκεί να επισημανθεί ότι ο ισχυρισμός περί τέτοιας προθέσεως, όταν δεν αποδεικνύεται ότι θα χορηγηθεί πράγματι άδεια, δεν συνιστά επαρκή βάση για τη διαπίστωση παραβάσεως του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.
- 45 Διαπιστώνεται, συνεπώς, ότι η Ελληνική Δημοκρατία, έχοντας ανεχθεί την κατασκευή οικιών στον Αγιαννάκη το 2010, τη χρήση, χωρίς επαρκή ρύθμιση, άλλων οικιών στον Αγιαννάκη από το 2006 και την έναρξη εργασιών για την κατασκευή πενήντα κατοικιών μεταξύ Αγιαννάκη και Ελαίας, καθώς και έχοντας εγκρίνει την κατασκευή τριών εξοχικών κατοικιών στο Βουνάκι το 2012, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43. Το σκέλος αυτό της πρώτης αιτιάσεως πρέπει να απορριφθεί κατά τα λοιπά.
- Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία επέτρεψε τη δημιουργία υποδομών προσβάσεως στις παραλίες εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας
- Επιχειρήματα των διαδίκων
- 46 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι ανέχτηκε, εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας:
- τη διάνοιξη πέντε νέων οδών προς την παραλία του Αγιαννάκη·
 - την κατασκευή δρόμου ο οποίος συνδέει την παραλία Καλό Νερό με την Ελαία και εκτείνεται κατά μήκος της υπάρχουσας σιδηροδρομικής γραμμής, και
 - την ασφαλτόστρωση ορισμένων υφιστάμενων οδών.
- 47 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η διάνοιξη οδών προς την παραλία έχει καταστροφικές συνέπειες στη ζώνη αυτή. Αναφέρει ότι, παρά την επιβολή προστίμων και την αποκατάσταση που απαιτήσαν οι ελληνικές αρχές, οι οδοί αυτοί παρέμειναν ανοικτές. Τούτο συνεπάγεται εύκολη πρόσβαση των οχημάτων στην παραλία, θόρυβο και ρύπανση.
- 48 Ομοίως, η Επιτροπή φρονεί ότι η ασφαλτόστρωση ορισμένων υφιστάμενων οδών, καθώς και η κατασκευή δρόμου που συνδέει την παραλία Καλό Νερό με την Ελαία κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής βλάπτουν τους οικοτόπους αμμοθινών και παρενοχλούν τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*.
- 49 Η Ελληνική Δημοκρατία διατείνεται ότι, εξαιτίας της μορφολογίας του εδάφους, το οποίο είναι επίπεδο, και εξαιτίας του ότι η ζώνη της Κυπαρισσίας κατοικείται από αρχαιοτάτων χρόνων, η πρόσβαση στην παραλία ήταν ανέκαθεν εύκολη. Στη ζώνη αυτή υπάρχει εξάλλου εδώ και πολύ καιρό πληθώρα κάθετων προσβάσεων προς την παραλία.
- 50 Όσον αφορά την προβαλλόμενη διάνοιξη πέντε νέων οδών προς την παραλία του Αγιαννάκη, η Ελληνική Δημοκρατία αναφέρει ότι αυτές οι οδοί υπήρχαν από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 και ότι η ύπαρξή τους, όπως και ο κοινόχρηστος χαρακτήρας τους, έχουν επικυρωθεί με δικαστική απόφαση. Εν πάση περιπτώσει, εξαιτίας της κατασκευής των τεσσάρων εκ των πέντε αυτών οδών και των εργασιών που πραγματοποιήθηκαν στην πέμπτη οδό χωρίς προηγούμενη περιβαλλοντική άδεια, επιβλήθηκαν το 2012 πρόστιμα στη συγκεκριμένη κατασκευάστρια εταιρία. Το κράτος μέλος αυτό διατείνεται ότι έχουν ασκηθεί πολλές ποινικές διώξεις από τις αρχές και ότι εκκρεμούν επίσης πολλές ένδικες διαδικασίες με αντικείμενο τα πρόστιμα αυτά και τη νομιμότητα των εν λόγω οδών.
- 51 Όσον αφορά την υπό κατασκευή οδό που θα συνδέει την παραλία Καλό Νερό με την Ελαία κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι επιταγή της οδηγίας 92/43 δεν είναι να καταστεί απροσπέλαστη η ζώνη αυτή που κατοικείται από αρχαιοτάτων χρόνων και ότι, βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής, κατά τη λήψη μέτρων δυνάμει της οδηγίας αυτής, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες. Η σιδηροδρομική γραμμή και ο εφαπτόμενος με αυτή δρόμος βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από την παραλία, ο δε τελευταίος είναι αναγκαίος για την πρόσβαση σε καθεμία από τις ιδιοκτησίες.

- 52 Ως προς τη μομφή περί τμηματικής ασφαλτοστρώσεως ορισμένων υφιστάμενων παραλιακών οδών, η Ελληνική Δημοκρατία αναφέρει ότι κατ' αυτόν τον τρόπο κατέστη δυνατή η μείωση της σκόνης και του θορύβου. Προβάλλει ότι η πρόσβαση στην παραλία εξαρτάται από τη βατότητα της οδού και όχι από το αν αυτή είναι ασφαλτοστρωμένη, όπως επίσης ότι τέτοια αλλαγή του οδοστρώματος ουδόλως επηρεάζει τη δυνατότητα ωτοκίας των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*.
- Εκτίμηση του Δικαστηρίου
- 53 Πρώτον, όσον αφορά τη διάνοιξη νέων οδών προς τη θάλασσα, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι αυτή διευκολύνει την πρόσβαση των οχημάτων στην παραλία και αποτελεί, επομένως, παράγοντα που αυξάνει την κυκλοφορία οχημάτων. Πράγματι, κατά την υπ' αριθ. 32/2015 Γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, την οποία προσκόμισε η Επιτροπή, η ανεξέλεγκτη στάθμευση των οχημάτων κατά μήκος των οδών προσβάσεως και στις απολήξεις τους βλάπτει τους οικοτόπους αμμοθινών των ειδών που απαντούν εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας. Η εύκολη αυτή πρόσβαση και η αύξηση της κυκλοφορίας οχημάτων επιδεινώνει την ηχορύπανση και τη φωτορύπανση, παρενοχλώντας τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* κατά την ωτοκία και κατά την εκκόλαψη των νεοσσών. Ο παράνομος χαρακτήρας και οι καταστροφικές συνέπειες της διανοίξεως και της κατασκευής των οδών αυτών διαπιστώθηκαν άλλωστε από την ίδια την Ελληνική Δημοκρατία, όπως προκύπτει από τον φάκελο δικογραφίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο και, ιδίως, από τα έγγραφα που περιέχονται στα παραρτήματα 17 η' και 17 θ' του δικογράφου της προσφυγής.
- 54 Μολονότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν ενέκρινε ούτε πραγματοποίησε τις διανοίξεις αυτές εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, δεν αμφισβητεί τις μομφές της Επιτροπής, η οποία υποστηρίζει ότι αυτές οι οδοί είναι ανοικτές παρά τις ασκηθείσες ποινικές διώξεις και τις διάφορες εκκρεμείς ένδικες διαδικασίες.
- 55 Όμως, περιοριζόμενη, αφενός, στην κίνηση ποινικών διαδικασιών κατά των υπευθύνων της εταιρίας που κατασκεύασε τις επίμαχες οδούς και στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων στην εν λόγω εταιρία και, αφετέρου, στο να υποστηρίζει ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ότι αυτές οι οδοί είναι παράνομες και πρέπει να καταργηθούν, η Ελληνική Δημοκρατία δεν εκπλήρωσε την ειδική υποχρέωση που της επιβάλλει το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43 (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1999, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-365/97, EU:C:1999:544, σκέψη 109).
- 56 Όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η Ελληνική Δημοκρατία όφειλε να έχει μεριμνήσει ώστε αυτές οι οδοί προσβάσεως να μη παραμένουν ανοικτές, να μην παρενοχλούν αισθητά τη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* και να μη βλάπτουν τους οικοτόπους αμμοθινών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας.
- 57 Μη έχοντας λάβει προσωρινά μέτρα για την προστασία της ζώνης αυτής προκειμένου να περιοριστεί η χρήση των επίμαχων οδών προσβάσεως έως ότου περατωθούν οι προμνησθείσες ένδικες διαδικασίες αναφορικά με τη νομιμότητα και την ενδεχόμενη κατάργηση αυτών των οδών προσβάσεως, ενώ, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 77 των προτάσεών της, ουδόλως καταδεικνύεται ότι η λήψη τέτοιων μέτρων ήταν αδύνατη για νομικούς ή πραγματικούς λόγους, η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.
- 58 Δεύτερον, ως προς την υπό κατασκευή οδό που θα συνδέει την παραλία Καλό Νερό με την Ελαία κατά μήκος της υπάρχουσας σιδηροδρομικής γραμμής, διαπιστώνεται ότι αυτή ακολουθεί την υφιστάμενη σιδηροδρομική γραμμή και ότι η Επιτροπή δεν αντέκρουσε την Ελληνική Δημοκρατία ως προς το ότι η εν λόγω οδός απέχει, με εξαίρεση δύο σημεία, 200 και πλέον μέτρα από την ακτή και δεν συνδέεται με την πρόσβαση στην παραλία. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι είναι αρκούντως πιθανό η υπό κατασκευή οδός που θα συνδέει την παραλία Καλό Νερό με την Ελαία κατά μήκος της υπάρχουσας σιδηροδρομικής γραμμής να έχει σημαντική επίπτωση στους οικοτόπους αμμοθινών και στις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*.
- 59 Τρίτον, όσον αφορά την επικάλυψη ορισμένων παραλιακών οδών με άσφαλτο, η ασφαλτόστρωση χωματόδρομων διευκολύνει τη χρήση τους, ιδίως από μηχανοκίνητα οχήματα, κάτι που μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τους οικοτόπους αμμοθινών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας και να εντείνει σημαντικά την παρενόχληση των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*. Ανεχόμενη την ασφαλτόστρωση οδών εντός της περιοχής, η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη, επομένως, το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.

60 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι, έχοντας ανεχτεί τη διάνοιξη πέντε νέων οδών προς την παραλία του Αγιαννάκη, καθώς και την ασφαλιτοποίηση ορισμένων υφιστάμενων προσβάσεων και οδών, η Ελληνική Δημοκρατία δεν εμπόδισε τη δημιουργία υποδομών προσβάσεως σε αυτή την ευρισκόμενη εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας παραλία, με αποτέλεσμα να παραβεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43. Η ίδια μομφή είναι ωστόσο απορριπτέα καθόσον αφορά την κατασκευή οδού που συνδέει την παραλία Καλό Νερό με την Ελαία κατά μήκος της υπάρχουσας σιδηροδρομικής γραμμής.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε παράνομους χώρους κάμπινγκ εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

61 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι ανέχθηκε:

- τη χρήση της ευρισκόμενης πίσω από την παραλία Καλό Νερό οδού ως χώρου κάμπινγκ για τροχόσπιτα και
- τη λειτουργία ελεύθερου κάμπινγκ σε πευκώνα στη μέση των θινών της παραλίας της Ελαίας.

62 Κατά την Επιτροπή, το ελεύθερο κάμπινγκ αποτελεί πρόβλημα για τη διατήρηση των θινών και των δασικών οικοτόπων. Παρενοχλεί επίσης τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*.

63 Η Ελληνική Δημοκρατία, ενώ επιβεβαιώνει ότι το ελεύθερο κάμπινγκ απαγορεύεται σε ολόκληρη την επικράτεια, παραδέχεται ότι, παρά την απαγόρευση και τις παρεμβάσεις της αστυνομίας, η εν λόγω πρακτική δεν έχει εκλείψει. Προβάλλει ότι, εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, αυτού του είδους το κάμπινγκ απαντά εδώ και τουλάχιστον 30 ή 40 χρόνια, αλλά ελαττώνεται σταδιακά.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

64 Δεν αμφισβητείται ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν αρνείται ότι δεν έλαβε επαρκή μέτρα προκειμένου να διασφαλίσει την τήρηση της απαγορεύσεως του ελεύθερου κάμπινγκ εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας. Δεν χωρεί επίσης αμφισβήτηση και ως προς το ότι το ελεύθερο κάμπινγκ εντός της ζώνης αυτής μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στους συγκεκριμένους οικοτόπους θινών και να προκαλέσει σοβαρή παρενόχληση των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*.

65 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι, μη έχοντας λάβει επαρκή μέτρα προκειμένου να μεριμνήσει για την τήρηση της απαγορεύσεως του ελεύθερου κάμπινγκ κοντά στην παραλία Καλό Νερό και στην Ελαία, η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε τη λειτουργία διαφόρων μπαρ στην παραλία εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

66 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι ανέχθηκε τη λειτουργία τουλάχιστον τριών μπαρ μεταξύ Ελαίας και Καλού Νερού. Τα εν λόγω μπαρ προκαλούσαν θόρυβο και φωτίζονταν τη νύχτα, με αποτέλεσμα να παρενοχλούνται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* κατά την ωτοκία και να εκτίθενται σε κίνδυνο οι νεοεκκολαφθέντες νεοσσοί.

67 Η Επιτροπή προβάλλει ότι, στις 13 Αυγούστου 2011, διοργανώθηκε beach party στην παραλία Καλό Νερό. Μολονότι παραδέχεται ότι οι ελληνικές αρχές δήλωσαν ότι σκόπευαν να κλείσουν τα μπαρ αυτά, υποστηρίζει ότι, κατά την επίσκεψη των υπαλλήλων της στις 17 Ιουλίου 2012, τα εν λόγω μπαρ παρέμεναν ακόμα εκεί. Κατά την Επιτροπή, το 2013 δεν λειτουργούσαν μεν τα μπαρ αυτά, πλην όμως οι σχετικές υποδομές εξακολουθούσαν να υπάρχουν.

68 Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι το 2013 και το 2014 δεν λειτούργησε καμία καντίνα στη συγκεκριμένη παραλία και ότι απομακρύνθηκαν όλα τα παράνομα μπαρ καθώς και οι εγκαταστάσεις

τους. Αναφέρει ότι μοναδική εξαίρεση αποτελεί η παραλία Καλό Νερό όπου οι αντίστοιχες ξύλινες κατασκευές θα καταστραφούν αργότερα.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

69 Δεδομένου ότι η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους ως είχε κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας και ότι οι εν συνεχεία επελθούσες μεταβολές δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο, τα διάφορα προβληθέντα από τους διαδίκους πραγματικά στοιχεία που είναι μεταγενέστερα της 1ης Δεκεμβρίου 2012 –προθεσμία που τάχθηκε στην Ελληνική Δημοκρατία για να συμμορφωθεί με την αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής– δεν θα ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της αξιολογήσεως, από το Δικαστήριο, της προβαλλόμενης παραβάσεως.

70 Διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν προβάλλει κανένα στοιχείο ικανό να αποδείξει ότι είχε λάβει τα απαραίτητα μέτρα, πριν από την εκπνοή της ανωτέρω προθεσμίας, προκειμένου να αποτρέψει το ενδεχόμενο να διαταραχθεί η αναπαραγωγή των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta* εξαιτίας της λειτουργίας των επίμαχων μπαρ.

71 Κατά συνέπεια, μη έχοντας λάβει τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να περιοριστεί η λειτουργία των μπαρ που βρίσκονται μεταξύ Ελαίας και Καλού Νερού, στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και μη έχοντας μεριμνήσει ώστε οι προκαλούμενες από τα μπαρ αυτά οχλήσεις να μη παρενοχλούν το είδος αυτό, το κράτος μέλος αυτό παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε την παρουσία κινητού εξοπλισμού και εγκαταστάσεων στις παραλίες εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

72 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι ανέχθηκε την παρουσία, εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, υπερβολικού αριθμού επίπλων παραλίας, ήτοι ομπρελών και ξαπλωστρών. Προβάλλει, επίσης, ότι, παρότι οι ελληνικές αρχές διέταξαν την αποσυναρμολόγηση πολλών εξεδρών που είχαν τοποθετηθεί στις παραλίες εντός της ζώνης αυτής, κάτι τέτοιο ουδέποτε πραγματοποιήθηκε, ενώ, στις 28 Ιουλίου 2011, εγκρίθηκε μάλιστα η εγκατάσταση εξέδρας για το ξενοδοχείο Messina Mare.

73 Κατά την Επιτροπή, στο μέτρο που οι εν λόγω εγκαταστάσεις παραλίας είναι σταθερές και παραμένουν στην παραλία τη νύχτα, επιδρούν αρνητικά στους χώρους αναπαραγωγής των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*, διότι η παρουσία τους μειώνει τον διαθέσιμο για τις φωλιές χώρο και παρακωλύει τη μετακίνηση των χελωνών.

74 Η Ελληνική Δημοκρατία διατείνεται ότι, κατά τα έτη 2013 και 2014, δεν υπήρχε καμία ομπρέλα ή ξαπλώστρα στις παραλίες στο Βουνάκι, στην Ελαία και στον Αγιαννάκη. Υπήρχαν ακόμα ορισμένες ομπρέλες και ξαπλώστρες στην παραλία Καλό Νερό, αλλά εκτός της ζώνης αναπαραγωγής των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*. Όσον αφορά την εξέδρα κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare, το κράτος μέλος αυτό υποστηρίζει ότι πρόκειται περί επικλινούς επιπέδου για την εξυπηρέτηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες που διαμένουν στο ξενοδοχείο.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

75 Πρώτον, όσον αφορά τις ομπρέλες και τις ξαπλώστρες, η Ελληνική Δημοκρατία αναφέρει απλώς και μόνον ότι από το 2013, δηλαδή μετά την εκπνοή της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη, τέτοιος κινητός εξοπλισμός υπάρχει αποκλειστικά στην παραλία Καλό Νερό, μακριά από τον χώρο αναπαραγωγής των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*. Επομένως, το κράτος μέλος αυτό παραδέχεται εμμέσως ότι δεν είχε μειώσει προηγουμένως την παρουσία του κινητού εξοπλισμού παραλίας στον χώρο αναπαραγωγής των χελωνών αυτών.

76 Δεύτερον, όσον αφορά τις εξέδρες που κατασκευάστηκαν στις παραλίες εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, η Ελληνική Δημοκρατία, μη αμφισβητώντας ούτε την παρουσία τους κατά την εκπνοή της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής ούτε το ενδεχόμενο να

βλάψουν αυτές σοβαρά τους ευρισκόμενους εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας οικοτόπους αμμοθινών και να προκαλέσουν σημαντική παρενόχληση των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*, αναφέρει μόνον ότι η εξέδρα που επιτράπηκε κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare αποτελεί κεκλιμένο επίπεδο προς εξυπηρέτηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

77 Η Επιτροπή δεν αμφισβητεί τη χρησιμότητα της τελευταίας αυτής εξέδρας. Πλην όμως, εφόσον μπορεί καταρχήν να γίνει δεκτό ότι εξέδρα που προορίζεται να διευκολύνει τη μετακίνηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες κατασκευάστηκε για επιτακτικούς λόγους μείζονος δημοσίου συμφέροντος που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43, μια τέτοια δικαιολογία προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, την εξέταση της ενδεχόμενης υπάρξεως άλλων λιγότερο επιβλαβών εναλλακτικών λύσεων, καθώς και στάθμιση των επιμέρους συμφερόντων, βάσει αναλύσεως, δυνάμει της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου, των επιπτώσεων για τους σκοπούς διατηρήσεως του προστατευόμενου τύπου (βλ., συναφώς, απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2016, *Grüne Liga Sachsen κ.λπ.*, C-399/14, EU:C:2016:10, σκέψη 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ελλείψει οιασδήποτε σχετικής διευκρινίσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η εξέδρα που επιτράπηκε κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare επίσης συνιστά παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.

78 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι, μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να μειωθεί, εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, η παρουσία κινητού εξοπλισμού και διαφόρων εγκαταστάσεων στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, καθώς και, έχοντας επιτρέψει την κατασκευή εξέδρας κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare, η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε τον καθαρισμό των παραλιών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας με οχήματα βαρέος τύπου

– Επιχειρήματα των διαδίκων

79 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι ο Δήμος Αυλώνας (Ελλάδα) καθαρίζει την παραλία χρησιμοποιώντας οχήματα βαρέος τύπου, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να συμπιέζεται η άμμος από το βάρος τους και να καταστρέφονται, εξαιτίας της δονήσεως, οι φωλιές των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*.

80 Η Ελληνική Δημοκρατία αντιτάσσει ότι πρόκειται όχι περί πάγιας πρακτικής, αλλά περί μεμονωμένου γεγονότος και ότι δεν έχει σημειωθεί κανένα τέτοιο περιστατικό ακολούθως, αφότου απεστάλη η προειδοποιητική επιστολή. Επιπλέον, οι εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις που εκδόθηκαν από το Υπουργείο Περιβάλλοντος τον Ιούλιο του 2013 και τον Μάιο του 2014 αποσκοπούσαν στην αποτροπή τέτοιων περιστατικών και προέβλεπαν ότι, κατά την περίοδο αναπαραγωγής των χελωνών αυτών, ο καθαρισμός της παραλίας γίνεται χειρωνακτικά.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

81 Μολονότι οι εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις που επικαλέστηκε η Ελληνική Δημοκρατία εκδόθηκαν μετά την εκπνοή της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη και δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο για την αξιολόγηση της προβαλλόμενης παραβάσεως, η ανωτέρω μομφή δεν είναι δυνατόν να γίνει δεκτή. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή όχι μόνο δεν αμφισβητεί τη δήλωση του κράτους μέλους αυτού ότι το εν λόγω περιστατικό υπήρξε μεμονωμένο γεγονός, αλλά ούτε παραθέτει στοιχεία που να καταδεικνύουν την επανάληψη τέτοιων περιστατικών ή την ανάγκη να ληφθούν ειδικά μέτρα για την αποτροπή τους.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε παράνομη αμμοληψία στις παραλίες εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

82 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι ανέχθηκε ανεξέλεγκτη δραστηριότητα παράνομης αμμοληψίας στις παραλίες εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας.

83 Το εν λόγω κράτος μέλος προβάλλει ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει τέτοια δραστηριότητα.

84 Ωστόσο, στο υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή παραθέτει έναν πίνακα που καταδεικνύει, κατ' αυτήν, ότι η ίδια η Ελληνική Δημοκρατία αναγνωρίζει ότι υπάρχει κίνδυνος σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων για τη ζώνη της Κυπαρισσίας εξαιτίας των δραστηριοτήτων αμμοληψίας.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

85 Το άρθρο 128, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ορίζει ότι οι διάδικοι μπορούν, προς υποστήριξη της επιχειρηματολογίας τους, να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή να προτείνουν αποδεικτικά μέσα και με τα υπομνήματα απαντήσεως και ανταπαντήσεως και ότι οφείλουν να αιτιολογήσουν την καθυστερημένη προσκόμιση των στοιχείων αυτών.

86 Δεδομένου, ωστόσο, ότι η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε την καθυστερημένη προσκόμισή του, το εν λόγω στοιχείο δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη, ως απόδειξη, κατά την εκ μέρους του Δικαστηρίου εξέταση της παραβάσεως που προβάλλει το εν λόγω θεσμικό όργανο.

87 Εφόσον η Επιτροπή δεν προβάλλει κάποιο άλλο στοιχείο ικανό να τεκμηριώσει την επίμαχη μομφή, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως προς το ζήτημα αυτό.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε την επέκταση των αγροτικών δραστηριοτήτων εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

88 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία:

– επέκταση των καλλιεργουμένων εκτάσεων εντός της ζώνης των θινών·

– όργωμα των θινών μεταξύ Ελαίας και Αγιαννάκη, και

– εκτροφή προβάτων στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*.

89 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η επέκταση των καλλιεργουμένων εκτάσεων εντός της ζώνης των θινών έχει ως αποτέλεσμα την καταστροφή της περιοχής των θινών όπου αναπαράγεται το εν λόγω είδος και ότι τα αρδευτικά ύδατα μπορούν να επηρεάσουν τις παρακείμενες φωλιές των χελωνών. Η εξαιτίας των καλλιεργειών αύξηση της υγρασίας προκαλεί μεταβολή της υπόγειας θερμοκρασίας, με αποτέλεσμα να εκκολάπτονται περισσότερα αρσενικά χελωνάκια, γεγονός που δύναται να οδηγήσει σε ανισορροπία του πληθυσμού του είδους *Caretta caretta*.

90 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, από τις 20 Φεβρουαρίου έως τις 3 Μαρτίου 2013, οργώθηκαν οι θίνες μεταξύ Αγιαννάκη και Ελαίας με αποτέλεσμα να καταστραφούν ορισμένοι οικότοποι των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta*, χωρίς να ληφθεί κανένα μέτρο αποκαταστάσεως.

91 Η Επιτροπή εκτιμά ότι η εκτροφή προβάτων στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι χελώνες αυτές έχει ως αποτέλεσμα την άμεση και έμμεση καταστροφή των φωλιών. Οι φωλιές ποδοπατούνται και τα αυγά καταστρέφονται από τις δονήσεις που προκαλούνται στο έδαφος.

92 Η Ελληνική Δημοκρατία υπενθυμίζει ότι η αγροτική δραστηριότητα έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία 20 χρόνια και ότι έως το 2001 η μείωση των καλλιεργουμένων εκτάσεων ήταν της τάξεως του 25 % έως 30 %, ανάλογα με την κάθε περιοχή. Εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας δεν σημειώθηκε επέκταση των καλλιεργειών προς τις θίνες, δεδομένου ότι το αμμώδες υπέδαφος δεν προσφερόταν προς τούτο, ενώ η περιοχή που εκτείνεται πέραν της ζώνης αυτής είναι ιδιαίτερα εύφορη.

93 Το κράτος μέλος αυτό διατείνεται ότι το όργωμα στο οποίο αναφέρεται η Επιτροπή πραγματοποιήθηκε επί αγροτικής εκτάσεως.

94 Η εκτροφή προβάτων στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* είναι αδύνατη, δεδομένου ότι στην παραλία δεν φύτευται καμία βλάστηση. Εν πάση περιπτώσει, κατά την

Ελληνική Δημοκρατία, οι χελώνες αυτές θάβουν τα αυγά τους σε τέτοιο βάθος ώστε να μην μπορούν να καταστρέφονται οι φωλιές λόγω του ποδοπατήματός τους από τα πρόβατα και των δονήσεων που αυτό προκαλεί στο έδαφος.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 95 Πρώτον, όσον αφορά τη φερόμενη επέκταση των καλλιεργούμενων εκτάσεων εντός της ζώνης των θινών, διαπιστώνεται ότι, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 105 των προτάσεών της, η Επιτροπή δεν προσκόμισε κάποια απόδειξη ικανή να καταρρίψει τον ισχυρισμό της Ελληνικής Δημοκρατίας ότι δεν σημειώθηκε τέτοια επέκταση εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας. Ως εκ τούτου, η σχετική μομφή της Επιτροπής δεν είναι δυνατόν να γίνει δεκτή.
- 96 Δεύτερον, δεδομένου ότι, κατά την Επιτροπή, το φερόμενο όργωμα ζωνών θινών έγινε μετά την εκπονή της προθεσμίας που έταξε με την αιτιολογημένη γνώμη της, τέτοια μομφή δεν μπορεί να προσαφθεί στην Ελληνική Δημοκρατία, με αποτέλεσμα η αιτίαση της Επιτροπής να πρέπει να απορριφθεί και ως προς το σημείο αυτό.
- 97 Τρίτον, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή δεν αμφισβητεί το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας ότι δεν φύεται καμία βλάστηση στην παραλία όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, οι δε φωτογραφίες που προσκόμισε η Επιτροπή καταδεικνύουν όχι δραστηριότητα εκτροφής, αλλά την παρουσία μερικών προβάτων στην εν λόγω παραλία. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο από το οποίο να μπορεί να συναχθεί ότι η παρουσία προβάτων, όπως εμφανίζεται στις φωτογραφίες αυτές, είναι ικανή να βλάψει τις φωλιές των χελωνών που είναι θαμμένες στην άμμο σε βάθος 40 cm έως 60 cm. Υπό τις συνθήκες αυτές, η σχετική μομφή της Επιτροπής πρέπει να απορριφθεί.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε τη φωτορύπανση στη ζώνη της Κυπαρισσίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 98 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα ώστε ο δημοτικός φωτισμός των δημοσίων οδών και ο φωτισμός κοντά στις παραλίες, όπως επίσης τα φώτα των εστιατορίων, των ξενοδοχείων και των καταστημάτων γύρω από τη ζώνη της Κυπαρισσίας να μη παρενοχλούν τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* κατά την ωτοκία και, ιδίως, να μην επηρεάζουν τους νεοσσούς που κατευθύνονται προς τη θάλασσα. Υποστηρίζει ότι τα φαινόμενα αυτά επιβεβαιώθηκαν κατά την επιτόπου επίσκεψη των υπαλλήλων της στις 17 Ιουλίου 2012.
- 99 Κατά την Ελληνική Δημοκρατία, δημοτικός φωτισμός υπάρχει από πολλών ετών, εγκαταστάθηκε δε πριν από την έκδοση της εθνικής ρυθμίσεως που επέβαλε τη δέουσα εκτίμηση, σύμφωνα με την οδηγία 92/43. Υποστηρίζει ότι, για την αντιμετώπιση του εν λόγω προβλήματος, εκδόθηκε το 2014 κανονιστική ρύθμιση, η οποία εφαρμόζεται στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι χελώνες αυτές και προβλέπει, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση να διασφαλίζεται ότι το προερχόμενο από ιδιωτικές και δημόσιες πηγές φως δεν φθάνει στην παραλία, ώστε να μην αποπροσανατολίζονται οι νεοσσοί. Ομοίως, απαγορεύεται στις παραλιακές επιχειρήσεις και ξενοδοχειακές μονάδες να χρησιμοποιούν προβολείς. Επίσης, μελετάται η τοποθέτηση καλυπτρών και η χρήση ειδικών λαμπτήρων.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 100 Όσον αφορά το επιχείρημα της Ελληνικής Δημοκρατίας ότι ο δημόσιος φωτισμός υπήρχε ήδη προτού οι εγκαταστάσεις αυτές υπαχθούν σε υποχρέωση δέουσας εκτιμήσεως σύμφωνα με την οδηγία 92/43, αρκεί η διαπίστωση ότι, δυνάμει της εν λόγω οδηγίας, η προβλεπόμενη από αυτήν απαγόρευση υποβαθμίσεως δεν περιορίζεται στην υποχρέωση του οικείου κράτους μέλους να απαγορεύει ή να παύει αποκλειστικώς και μόνον τις νέες επιβλαβείς δραστηριότητες.
- 101 Ως εκ τούτου, διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει τα κατάλληλα μέτρα προστασίας, από τον χρόνο εγγραφής της ζώνης της Κυπαρισσίας στον κατάλογο των ΤΚΣ στις 19 Ιουλίου 2006, ώστε να αποτραπεί η παρενόχληση της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* εξαιτίας του υφιστάμενου δημόσιου φωτισμού, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2,

της οδηγίας 92/43 (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-404/09, EU:C:2011:768, σκέψεις 127 και 128).

- 102 Πρέπει, επίσης, να γίνει δεκτή η μομφή της Επιτροπής όσον αφορά την παρενόχληση της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* από τα φώτα των εστιατορίων, των ξενοδοχείων και των καταστημάτων γύρω από τη ζώνη της Κυπαρισσίας.
- 103 Συγκεκριμένα, η Ελληνική Δημοκρατία περιορίζεται να αναφέρει συναφώς ότι το 2014, δηλαδή μετά την εκπνοή της προθεσμίας που έταξε η Επιτροπή με την αιτιολογημένη γνώμη της, εξέδωσε κανονιστική ρύθμιση για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, γεγονός που υποδηλώνει εμμέσως ότι το κράτος μέλος αυτό δεν είχε προηγουμένως λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να καταπολεμήσει την παρενόχληση που προκαλεί η εν λόγω φωτορύπανση στη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta*.
- 104 Κατά συνέπεια, μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιοριστεί η φωτορύπανση στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε αλιευτικές δραστηριότητες κοντά στη ζώνη της Κυπαρισσίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 105 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η αλιεία κοντά στις παραλίες εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, αποτελεί πηγή παρενοχλήσεων για το είδος αυτό, δεδομένου ότι οι χελώνες που πηγαίνουν για να γεννήσουν ή επιστρέφουν από τις φωλιές τους ενδέχεται να παγιδευτούν στα δίχτυα ή να προσκρούσουν σε αλιευτικά σκάφη. Η Επιτροπή στηρίζεται συναφώς σε έκθεση που προσαρτήθηκε στο δικόγραφο της προσφυγής της και κατά την οποία η αλιευτική δραστηριότητα ασκείται απευθείας από τον αιγιαλό μέσω στάσιμων απλαδιών δικτυών βυθού και, ενίοτε, σε απόσταση μόλις ενός χιλιομέτρου από την παραλία, με δίχτυα τράτας των οποίων ο χειρισμός γίνεται από τα σκάφη.
- 106 Η Ελληνική Δημοκρατία ισχυρίζεται ότι, από την καθιέρωση του καθεστώτος προστασίας της ζώνης αυτής, η αλιεία εντός της ζώνης έχει μειωθεί και ότι διάφορα μέσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνέβαλαν επίσης στη μείωση της αλιευτικής δραστηριότητας στην περιοχή. Υπάρχουν πολύ λίγα αλιευτικά σκάφη, ενώ μια εκστρατεία ενημερώσεως αποσκοπεί στην αποτροπή της εκ λάθους αλιεύσεως χελωνών.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 107 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ένας τέτοιος γενικόλογος ισχυρισμός σχετικά με τη μείωση της αλιευτικής δραστηριότητας και την ενημέρωση των αλιέων δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση τα επιχειρήματα της Επιτροπής τα οποία τεκμηριώνονται από το πόρισμα της εκθέσεως που προσαρτήθηκε στο δικόγραφο της προσφυγής.
- 108 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να περιορίσει επαρκώς την αλιευτική δραστηριότητα κατά μήκος των παραλιών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε τη χρήση σκαφών αναψυχής και θαλάσσιων ποδηλάτων γύρω από τη ζώνη της Κυπαρισσίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 109 Κατά την Επιτροπή, η παρουσία σκαφών αναψυχής και θαλάσσιων ποδηλάτων, τα οποία χρησιμοποιούνται κοντά στις παραλίες που βρίσκονται εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, αποτελεί πηγή παρενοχλήσεων για τις χελώνες.

Ορισμένες μάλιστα εξ αυτών σκοτώνονται προσκρούοντας στα εν λόγω μηχανήματα. Η Επιτροπή φρονεί ότι τα στοιχεία που παρατίθενται στα παραρτήματα 18 και 21 του δικογράφου της προσφυγής τεκμηριώνουν την ανωτέρω μομφή.

110 Κατά την Ελληνική Δημοκρατία, τα εν λόγω στοιχεία δεν αποδεικνύουν τους ισχυρισμούς της Επιτροπής, η δε τελευταία ουδόλως απέδειξε ότι οι θάνατοι των χελωνών οφείλονται σε τραυματισμούς που προξενούν τα σκάφη αναψυχής και τα θαλάσσια ποδήλατα.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

111 Στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως, στην Επιτροπή εναπόκειται να αποδείξει την ύπαρξη της προσαπτόμενης παραβάσεως και να προσκομίσει στο Δικαστήριο τα στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου αυτό να εξετάσει αν συντρέχει η εν λόγω παράβαση (απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, C-87/14, EU:C:2015:449, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

112 Εντούτοις, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή, παραπέμποντας με το δικόγραφο της προσφυγής στα παραρτήματά του, χωρίς να παρέχει τις δέουσες ειδικές διευκρινίσεις σχετικά με αυτά, δεν προσκομίζει τα στοιχεία που είναι αναγκαία για την εξέταση της παραβάσεως που προβάλλει, εν πάση δε περιπτώσει τέτοια στοιχεία δεν προκύπτουν με προφανή τρόπο από τα εν λόγω παραρτήματα.

113 Κατά συνέπεια, η πρώτη αιτίαση που προέβαλε η Επιτροπή προς στήριξη της υπό κρίση προσφυγής πρέπει να απορριφθεί ως προς το σημείο αυτό.

114 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία:

– έχοντας ανεχθεί την κατασκευή οικιών στον Αγιαννάκη το 2010, την άνευ επαρκούς ρυθμίσεως χρήση άλλων οικιών στον Αγιαννάκη χρονολογούμενων από το 2006 και την έναρξη εργασιών για την κατασκευή πενήντα κατοικιών μεταξύ Αγιαννάκη και Ελαίας, καθώς και έχοντας εγκρίνει την κατασκευή τριών εξοχικών κατοικιών στο Βουνάκι το 2012·

– έχοντας ανεχθεί τη δημιουργία υποδομών προσβάσεως στην παραλία εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, δηλαδή τη διάνοιξη πέντε νέων οδών προς την παραλία του Αγιαννάκη, καθώς και την ασφαλτόστρωση ορισμένων υφιστάμενων προσβάσεων και οδών·

– μη έχοντας λάβει επαρκή μέτρα ώστε να διασφαλιστεί η τήρηση της απαγορεύσεως του ελεύθερου κάμπινγκ κοντά στην παραλία Καλό Νερό και στην Ελαία·

– μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιορισθεί η λειτουργία των μπαρ που βρίσκονται μεταξύ Ελαίας και Καλού Νερού, στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και μη έχοντας μεριμνήσει ώστε οι προκαλούμενες από τα μπαρ αυτά οχλήσεις να μη παρενοχλούν το είδος αυτό·

– μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα, εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, ώστε να μειωθεί η παρουσία κινητού εξοπλισμού και διαφόρων εγκαταστάσεων στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και έχοντας επιτρέψει την κατασκευή εξέδρας κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare·

– μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιοριστεί επαρκώς η φωτορύπανση των παραλιών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και

– μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιοριστεί επαρκώς η αλιευτική δραστηριότητα κατά μήκος των παραλιών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43.

Επί της δεύτερης αιτιάσεως, που αντλείται από μη τήρηση του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 115 Με τη δεύτερη αίτηση προς στήριξη της προσφυγής της, η Επιτροπή προβάλλει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43.
- 116 Η Επιτροπή προσάπτει στο κράτος μέλος αυτό ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω διάταξη, καθόσον δεν προέβη στη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων των σχεδίων τα οποία δεν συνδέονται μεν άμεσα ούτε είναι αναγκαία για τη διαχείριση της ζώνης της Κυπαρισσίας, πλην όμως μπορούν να την επηρεάζουν σημαντικά. Κατά την Επιτροπή τέτοια εκτίμηση των επιπτώσεων έπρεπε ιδίως να έχει γίνει πριν από:
- τη χορήγηση άδειας οικοδομής και την κατασκευή διαφόρων κατοικιών στο εσωτερικό της ζώνης της Κυπαρισσίας·
 - τη διάνοιξη νέων οδών και την ασφαλιότητα ορισμένων υφιστάμενων οδών στο εσωτερικό της ζώνης αυτής·
 - την κατασκευή νέων μπαρ στις παραλίες εντός της εν λόγω ζώνης όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*·
 - την εγκατάσταση δημοτικού φωτισμού κατά μήκος της παραλίας εντός της ίδιας ζώνης, και
 - την επέκταση των καλλιεργούμενων εκτάσεων εντός του αμμοθινικού συστήματος της ζώνης της Κυπαρισσίας.
- 117 Κατά την Επιτροπή, οι δραστηριότητες αυτές πραγματοποιήθηκαν χωρίς καμία προηγούμενη εκτίμηση, τόσο σε μεμονωμένη βάση, ώστε να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις καθεμιάς από τις δραστηριότητες αυτές, όσο και συνολικά, ώστε να εκτιμηθούν οι σωρευτικές επιπτώσεις. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι καμία από τις δραστηριότητες αυτές δεν συνδέεται άμεσα ή είναι αναγκαία για τη διαχείριση της ζώνης της Κυπαρισσίας και ότι οι εν λόγω δραστηριότητες ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη ζώνη αυτή, λόγω της σημασίας της για τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* και για τον οικείο φυσικό οικοτόπο.
- 118 Η Ελληνική Δημοκρατία διατείνεται ότι όλα τα σχέδια ή έργα που υλοποιήθηκαν στην περιοχή χωρίς «δέουσα εκτίμηση» αφορούσαν κατασκευαστικές δραστηριότητες που ολοκληρώθηκαν πριν από την επιβολή της υποχρέωσης για τέτοια εκτίμηση. Όσον αφορά τα σχέδια ή έργα που υλοποιήθηκαν μεταγενέστερα, υποστηρίζει είτε ότι τηρήθηκαν οι επιταγές του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 είτε ότι, σε περίπτωση μη τηρήσεώς τους, κινήθηκαν διοικητικές και ποινικές διαδικασίες.
- 119 Το κράτος μέλος αυτό αναφέρει ότι οι προβλεπόμενες στο άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 επιταγές και διαδικασίες μεταφέρθηκαν στο εθνικό δίκαιο και ότι η χορήγηση αδειών οικοδομής, όπως και εκτελέσεως κατασκευαστικών εργασιών, έχουν ανασταλεί έως την έκδοση του προεδρικού διατάγματος. Επομένως, το εν λόγω κράτος μέλος δεν παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 120 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 προβλέπει διαδικασία εκτιμήσεως σκοπός της οποίας είναι να διασφαλίζεται, μέσω προηγούμενου ελέγχου, ότι ένα σχέδιο μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του οικείου τόπου το οποίο όμως ενδέχεται να τον επηρεάζει σημαντικά εγκρίνεται μόνον εφόσον δεν θα παραβιάζει την ακεραιότητα του οικείου τόπου (απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2012, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας κ.λπ., C-43/10, EU:C:2012:560, σκέψη 110).
- 121 Επομένως, η διάταξη αυτή αφορά μόνον την εκ μέρους των αρμόδιων εθνικών αρχών έγκριση ενός σχεδίου, πριν από την οποία θα πρέπει, στην περίπτωση αυτή, να διενεργείται δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου αυτού στον συγκεκριμένο τόπο.

- 122 Κατά συνέπεια, το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 δεν έχει εφαρμογή στις δραστηριότητες των οποίων η εκτέλεση υπέκειτο σε έγκριση, πλην όμως πραγματοποιήθηκαν χωρίς αυτή και, επομένως, παράνομα. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν διαπιστώνεται παράβαση λόγω μη τηρήσεως της διατάξεως αυτής στο πλαίσιο αυτό.
- 123 Αντιθέτως, η εν λόγω διάταξη έχει εφαρμογή στις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν κατόπιν προηγούμενης εγκρίσεως, δηλαδή στις οικίες στον Αγιαννάκη των οποίων οι εργασίες πραγματοποιήθηκαν το 2010, στις τρεις εξοχικές κατοικίες στο Βουνάκι το 2012, καθώς και στην εξέδρα κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare.
- 124 Δεδομένου ότι οι ανωτέρω δραστηριότητες ήταν ενδεχόμενο να επιφέρουν μείωση της επιφάνειας των θινών, καθώς και να παρενοχλήσουν τη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta*, η έγκρισή τους έπρεπε να έχει εξαρτηθεί από προηγούμενη εκτίμηση των επιπτώσεών τους.
- 125 Υπό τις συνθήκες αυτές, εφόσον η Ελληνική Δημοκρατία δεν επιβεβαιώνει ότι οι εγκρίσεις αυτές ήταν προγενέστερες της 19ης Ιουλίου 2006, ημερομηνίας εγγραφής της ζώνης της Κυπαρισσίας στον κατάλογο των ΤΚΣ, ή ότι πριν από αυτές διενεργήθηκαν εκτιμήσεις επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43, διαπιστώνεται ότι το εν λόγω κράτος μέλος, έχοντας χορηγήσει οικοδομικές άδειες για οικίες που κατασκευάστηκαν το 2010 στον Αγιαννάκη, για τρεις εξοχικές κατοικίες στο Βουνάκι το 2012 και για την κατασκευή εξέδρας κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη διάταξη αυτή.
- 126 Η αιτίαση απορρίπτεται κατά τα λοιπά.

Επί της τρίτης αιτιάσεως, που αντλείται από μη τήρηση του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43

- 127 Η Επιτροπή προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία ότι παρέβη το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43, καθόσον δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να θεσπίσει και να εφαρμόσει ένα αποτελεσματικό καθεστώς αυστηρής προστασίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, ώστε να αποτραπεί κάθε παρενόχληση του είδους αυτού κατά την περίοδο αναπαραγωγής και κάθε δραστηριότητα δυνάμενη να υποβαθμίσει ή να βλάψει τους τόπους αναπαραγωγής του.
- 128 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, κατά την ανωτέρω διάταξη, πρέπει να θεσπιστεί ένα σύστημα αυστηρής προστασίας των ειδών που αναφέρονται στο παράρτημα IV, στοιχείο α', της οδηγίας 92/43 προκειμένου να απαγορευθούν η εκ προθέσεως παρενόχληση των ειδών αυτών, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, καθώς και η βλάβη ή η καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής και αναπαύσεως. Το σύστημα αυτό αυστηρής προστασίας προϋποθέτει τη θέσπιση ενός πλήρους νομικού πλαισίου, καθώς και τη λήψη και εφαρμογή συγκεκριμένων και ειδικών μέτρων προστασίας.
- 129 Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι δεν παρέβη το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43.

Επί της τρίτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν θέσπισε ένα πλήρες και συνεκτικό νομικό πλαίσιο

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 130 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ένα σύστημα αυστηρής προστασίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/43, προϋποθέτει τη λήψη συνεκτικών και συντονισμένων μέτρων προληπτικού χαρακτήρα. Επισημαίνει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παραδέχθηκε ότι τέτοιο πλήρες και συνεκτικό νομικό πλαίσιο δεν έχει ακόμα θεσπιστεί, αλλά βρίσκεται στο στάδιο της εκπονήσεως.
- 131 Η Επιτροπή φρονεί ότι τα συνολικά σχετικά νομικά εργαλεία που ισχύουν στο κράτος μέλος αυτό δεν επαρκούν για τους σκοπούς της προστασίας που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43. Η ύπαρξη των νομικών αυτών μέσων προβλήθηκε για πρώτη φορά από το κράτος μέλος αυτό με το υπόμνημα αντικρούσεως. Επιπλέον, ορισμένα εξ αυτών είναι προγενέστερα

της ενάρξεως ισχύος της οδηγίας 92/43 και, επομένως, δεν περιλαμβάνουν ειδικές διατάξεις που να πληρούν τις επιταγές του άρθρου 12 της οδηγίας αυτής.

- 132 Το θεσμικό αυτό όργανο υποστηρίζει ότι, ελλείψει ενός πλήρους και συνεκτικού εθνικού νομοθετικού πλαισίου, δεν διασφαλίζεται η αυστηρή προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*, καθώς και των τόπων αναπαραγωγής της. Ένα τέτοιο καθεστώς προστασίας δεν είναι δυνατόν να συνίσταται σε ένα αποσπασματικό σύνολο μεμονωμένων μέτρων που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος εν γένει και δεν αποσκοπούν συγκεκριμένα στην αποτροπή κάθε εκ προθέσεως παρενοχλήσεως του επίμαχου είδους, κατά την περίοδο αναπαραγωγής, καθώς και κάθε δραστηριότητας δυνάμενης να προξενήσει τη βλάβη ή την καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής του.
- 133 Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το γεγονός ότι η μείωση του αριθμού των φωλιών της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας δεν είναι προφανής δεν μπορεί, αυτό καθαυτό, να θέσει υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχει λάβει μέτρα αποτελεσματικής προστασίας. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο μεγάλος αριθμός φωλιών που διαπιστώθηκε προσφάτως οφείλεται στην προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* από το 1992 και μετά και ότι όλες οι επιπτώσεις στο είδος αυτό εμφανίζονται κατά κανόνα 20 χρόνια αργότερα. Επιπλέον, από τις αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 2002, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-103/00, EU:C:2002:60), και της 16ης Μαρτίου 2006, Επιτροπή κατά Ελλάδα (C-518/04, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2006:183), προκύπτει ότι δεν είναι απαραίτητο να μειωθεί ο αριθμός των φωλιών για να διαπιστωθεί διατάραξη δυνάμενη να συνιστά παράβαση του άρθρου 12 της οδηγίας 92/43.
- 134 Η Ελληνική Δημοκρατία αναφέρει ότι κακώς υποστηρίζει η Επιτροπή, αφενός, ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν θέσπισε ένα επαρκές νομοθετικό πλαίσιο προστασίας και, αφετέρου, ότι δεν κατόρθωσε να εφαρμόσει ειδικά και αποτελεσματικά μέτρα προστασίας. Φρονεί ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι, εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, παρατηρούνται υποβάθμιση των οικοτόπων και διαταράξεις που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στα είδη, δεδομένου ότι δεν έχει καν διενεργηθεί η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων αναφορικά με τις δραστηριότητες που ασκούνται στην εν λόγω ζώνη.
- 135 Κατά το κράτος μέλος αυτό, εφόσον ο πληθυσμός της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* αυξάνει σταθερά και δεν κινδυνεύει να μειωθεί ο χώρος της φυσικής της κατανομής, δεν είναι δυνατόν να γίνει λόγος για παράβαση του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43.
- 136 Η Ελληνική Δημοκρατία φρονεί ότι η ελληνική έννομη τάξη προβλέπει ένα ευρύ, συνεκτικό, ιδιαίτερα αυστηρό και εξαιρετικά αποτελεσματικό θεσμικό πλαίσιο όσον αφορά την προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*. Παραπέμπει, συναφώς, στις διάφορες νομοθετικές και κανονιστικές πράξεις που συνθέτουν ένα επαρκές πλαίσιο έως την έκδοση του προεδρικού διατάγματος.
- 137 Το κράτος μέλος αυτό υπενθυμίζει ότι ουδέποτε υποστήριξε ότι όλες οι προμνησθείσες πράξεις θεσπίστηκαν ειδικά για τη ζώνη της Κυπαρισσίας και για το συγκεκριμένο είδος, αλλά ότι το προστατεύουν αποτελεσματικά και εξασφαλίζουν, επομένως, ένα κατάλληλο και αυστηρό σύστημα προστασίας, κατά την έννοια του άρθρου 12 της οδηγίας 92/43. Η διάταξη αυτή δεν απαιτεί να καθορίζεται το καθεστώς αυστηρής προστασίας σε ενιαία και αποκλειστική νομοθεσία.
- 138 Η Ελληνική Δημοκρατία αναφέρεται, τέλος, στα χαρακτηριστικά, τα μέτρα και τα αποτελέσματα του σχεδίου προεδρικού διατάγματος και επισημαίνει ότι, μετά τη Γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, επίκειται η έκδοσή του. Υπογραμμίζει, ωστόσο, ότι η ύπαρξη αυτού του σχεδίου προεδρικού διατάγματος δεν σημαίνει πάντως ότι δεν υφίστατο προηγουμένως ένα σύστημα αυστηρής και αποτελεσματικής προστασίας στην ελληνική έννομη τάξη.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 139 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43 επιβάλλει στα κράτη μέλη να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να εγκαθιδρυθεί καθεστώς αυστηρής προστασίας των ζωικών ειδών που αναφέρονται στο παράρτημα IV, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, στην περιοχή φυσικής κατανομής τους, το οποίο να απαγορεύει την εκ προθέσεως παρενόχληση των

εν λόγω ειδών, ιδίως κατά τις περιόδους αναπαραγωγής, εξαρτήσεως των νεογνών από τη μητέρα, χειμερίας νάρκης και μεταναστεύσεως, καθώς και τη βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων αναπαύσεως.

- 140 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η μεταφορά της διατάξεως αυτής στο εσωτερικό δίκαιο συνεπάγεται υποχρέωση των κρατών μελών όχι μόνο να θεσπίσουν ένα πλήρες νομικό πλαίσιο, αλλά και να εφαρμόσουν συναφώς συγκεκριμένα και ειδικά μέτρα προστασίας και ότι το σύστημα αυστηρής προστασίας προϋποθέτει τη λήψη συνεκτικών και συντονισμένων μέτρων προληπτικού χαρακτήρα (απόφαση της 15ης Μαρτίου 2012, Επιτροπή κατά Κύπρου, C-340/10, EU:C:2012:143, σκέψεις 60 και 61 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 141 Ένα σύνολο νομικών μέσων δεν συνιστά πλήρες νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο όταν με τα μέσα αυτά δεν καθίσταται δυνατή η αποτροπή παραβάσεων της προβλεπόμενης στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43 απαγορεύσεως υποβαθμίσεως ή όταν τα εν λόγω μέτρα πρέπει να συμπληρώνονται τακτικά προκειμένου να μπορούν να διασφαλίζουν την προστασία που απαιτεί το άρθρο 12 της οδηγίας αυτής.
- 142 Δεδομένου ότι στη σκέψη 114 της παρούσας αποφάσεως διαπιστώθηκαν πολλές παραβάσεις της προβλεπόμενης στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43 απαγορεύσεως υποβαθμίσεως, τεκμαίρεται ότι δεν υφίσταται ένα πλήρες και συνεκτικό νομοθετικό πλαίσιο προληπτικού χαρακτήρα όσον αφορά την προστασία της ζώνης της Κυπαρισσίας.
- 143 Το ανωτέρω τεκμήριο επιρρωννύεται από την περίπτωση ότι η Ελληνική Δημοκρατία εξέδωσε διάφορες υπουργικές αποφάσεις, μεταξύ άλλων στις 23 Μαΐου 2013, στις 23 Ιουλίου 2013, στις 14 Φεβρουαρίου 2014 και στις 8 Μαΐου 2014, με αντικείμενο, ιδίως, την ενδεδειγμένη χρήση των παραλιών, την παύση ορισμένων αγροτικών δραστηριοτήτων, τον περιορισμό του φωτισμού που προέρχεται από ιδιωτικές εγκαταστάσεις επί της παραλίας, την αναστολή της χορηγήσεως οικονομικών αδειών, την απαγόρευση ορισμένων οικοδομικών δραστηριοτήτων, καθώς και την απαγόρευση διανοίξεως και ασφαλτοστρώσεως οδών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας.
- 144 Η έκδοση τέτοιων νομικών μέσων μετά την εκπνοή της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη καταδεικνύει επαρκώς ότι, πριν από τη λήξη της προθεσμίας αυτής, το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο ήταν ατελές.
- 145 Συνεπώς, η Ελληνική Δημοκρατία δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίξει ότι σκοπός του υπό έκδοση προεδρικού διατάγματος για την προστασία της ζώνης αυτής είναι μόνο να κωδικοποιήσει και να ενοποιήσει τις κανονιστικές ρυθμίσεις που ίσχυαν ήδη κατά την εκπνοή της εν λόγω προθεσμίας.
- 146 Αντιθέτως, από τη Γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας προκύπτει ότι οι απορρέουσες από το δίκαιο της Ένωσης υποχρεώσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας επιτάσσουν μια νέα κανονιστική ρύθμιση για την προστασία της ζώνης της Κυπαρισσίας και επιβάλλουν την υποβολή, το συντομότερο δυνατόν, νέου σχεδίου διατάγματος ενώπιον του οργάνου αυτού.
- 147 Εξίσου αβάσιμα υποστηρίζει η Ελληνική Δημοκρατία ότι, εφόσον ο πληθυσμός της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* αυξάνει σταθερά, δεν είναι δυνατόν να της προσαφθεί παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43.
- 148 Συγκεκριμένα, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, περίπτωση όπως η σταθερότητα του πληθυσμού του είδους δεν μπορεί, αυτή καθαυτή, να θέσει υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση περί του ατελούς χαρακτήρα του σχετικού εθνικού νομοθετικού πλαισίου (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 16ης Μαρτίου 2006, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-518/04, EU:C:2006:183, σκέψη 21).
- 149 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι, μη έχοντας θεσπίσει ένα πλήρες, συνεκτικό και αυστηρό νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43.

Επί της τρίτης αιτιάσεως, ως προς το ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέλειψε να εφαρμόσει συγκεκριμένα, ειδικά και αποτελεσματικά μέτρα προστασίας

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 150 Κατά την Επιτροπή, η Ελληνική Δημοκρατία δεν εφαρμόζει αποτελεσματικά ειδικά μέτρα ώστε να αποτρέψει, αφενός, την παρενόχληση της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* κατά την περίοδο αναπαραγωγής και, αφετέρου, τις δραστηριότητες οι οποίες είναι δυνατόν να βλάψουν ή να καταστρέψουν τις ζώνες αναπαραγωγής της.
- 151 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 92/43 προβλέπει αυστηρότερη προστασία από εκείνη των στοιχείων α΄ έως γ΄ του άρθρου αυτού και ότι το στοιχείο δ΄ δεν περιορίζει τις απαγορεύσεις μόνο στις εκ προθέσεως τελούμενες πράξεις.
- 152 Ως εκ τούτου, προς εκτίμηση του κατά πόσο συγκεκριμένη δραστηριότητα «μπορεί να προκαλέσει τη βλάβη ή την καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής», πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το είδος αυτό γεννά αυγά μόνον ανά διετία ή τριετία και είναι ιδιαίτερος ευαίσθητο και ευάλωτο στον θόρυβο και το φως καθ΄ όλη τη διαδικασία αναπαραγωγής, δηλαδή κατά την επώαση και όταν οι νεοσσοί επιχειρούν να κατευθυνθούν προς τη θάλασσα.
- 153 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, οι τόποι αναπαραγωγής της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* είναι πιθανό να βλαβούν ή να καταστραφούν από διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες που μνημονεύονται στην προσφυγή της και οι οποίες παρεμποδίζουν την πρόσβαση στους τόπους αναπαραγωγής και προκαλούν φωτορύπανση και ηχορύπανση.
- 154 Κατά την Ελληνική Δημοκρατία, το θεσμικό και νομικό της πλαίσιο το οποίο διέπει τις δραστηριότητες εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας απαγορεύει τις δραστηριότητες που ενδέχεται να επηρεάσουν εκ προθέσεως τους χώρους αναπαραγωγής των θαλάσσιων χελωνών *Caretta caretta* ή να βλάψουν το είδος αυτό.
- 155 Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής, η υποβάθμιση μιας ζώνης εκτιμάται με βάση την κατάσταση διατηρήσεως καθενός εκ των ειδών και των οικοτόπων, η οποία αξιολογείται σε συνάρτηση με τις αρχικές συνθήκες, κατά τον χρόνο που προτάθηκε ο χαρακτηρισμός της οικείας ζώνης ως προστατευόμενης ζώνης.
- 156 Επιπλέον, η εκτίμηση των τυχόν συνεπειών για την ακεραιότητα της ζώνης, όσον αφορά τις οικολογικές της λειτουργίες, πρέπει να γίνεται για την προστατευόμενη ζώνη στο σύνολό της και όχι σε πιο περιορισμένη κλίμακα για μεμονωμένα μικρά τμήματα της παραλίας με σκοπό να καταστεί δυνατή η διαπίστωση σημαντικής διαταράξεως.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 157 Όσον αφορά την προβαλλόμενη μη τήρηση της απαγορεύσεως της παρενοχλήσεως των προστατευόμενων ειδών, την οποία θεσπίζει το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, της οδηγίας 92/43, διαπιστώνεται ότι οι παραβάσεις του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, όπως διαπιστώθηκαν στη σκέψη 114 της παρούσας αποφάσεως, συνιστούν απαγορευόμενες παρενοχλήσεις της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*.
- 158 Όπως υπογράμμισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 143 των προτάσεών της, το ίδιο ισχύει και όσον αφορά την κατασκευή κτηρίων στον Αγιαννάκη το 2006. Πράγματι, αντιθέτως προς την προβλεπόμενη στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43 γενική απαγόρευση υποβαθμίσεως και διαταράξεως, η βάση του άρθρου 12 της οδηγίας αυτής προστασία των ειδών δεν εξαρτάται, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, από την εγγραφή των θινών της Κυπαρισσίας στον κατάλογο που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας. Όπως προκύπτει από το άρθρο 23, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, η προστασία αυτή ισχύει ήδη από το 1994.
- 159 Δεδομένου ότι οι αυτουργοί των παρενοχλήσεων αυτών αποδέχθηκαν, τουλάχιστον, το ενδεχόμενο να παρενοχλούνται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* κατά την περίοδο αναπαραγωγής, πληρούται η σχετική με τον εκ προθέσεως χαρακτήρα προϋπόθεση του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, της οδηγίας 92/43 (βλ., συναφώς, απόφαση της 18ης Μαΐου 2006, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-221/04, EU:C:2006:329, σκέψη 71).

- 160 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, όλα τα αναγκαία συγκεκριμένα μέτρα προς αποτροπή της εκ προθέσεως παρενοχλήσεως της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* κατά την περίοδο αναπαραγωγής του είδους, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 92/43.
- 161 Πρέπει επίσης να γίνει δεκτή η προσφυγή της Επιτροπής στο μέτρο που προσάπτει στο κράτος μέλος αυτό ότι δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα για την τήρηση της απαγορεύσεως βλάβης ή καταστροφής των τόπων αναπαραγωγής, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 92/43.
- 162 Πράγματι, πολλές παραβάσεις του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, όπως διαπιστώθηκαν στη σκέψη 114 της παρούσας αποφάσεως, συνιστούν, αυτές καθ'αυτές, δραστηριότητες που βλάπτουν κατ' ανάγκην τους τόπους αναπαραγωγής της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*.
- 163 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία,
- μη έχοντας θεσπίσει πλήρες, συνεκτικό και αυστηρό νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* εντός της ζώνης της Κυπριασίας·
 - μη έχοντας λάβει, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, όλα τα αναγκαία συγκεκριμένα μέτρα προς αποτροπή της εκ προθέσεως παρενοχλήσεως της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* κατά την περίοδο αναπαραγωγής του είδους αυτού, και
 - μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα για την τήρηση της απαγορεύσεως βλάβης ή καταστροφής των τόπων αναπαραγωγής του εν λόγω είδους,
- παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 164 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων, κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του.
- 165 Δεδομένου ότι τόσο η Επιτροπή όσο και η Ελληνική Δημοκρατία ηττήθηκαν ως προς ένα ή πλείονα αιτήματά τους, πρέπει να οριστεί ότι εκάστη φέρει τα δικαστικά έξοδά της.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία,

- έχοντας ανεχθεί την κατασκευή οικιών στον Αγιαννάκη (Ελλάδα) το 2010, την άνευ επαρκούς ρυθμίσεως χρήση άλλων οικιών στον Αγιαννάκη χρονολογούμενων από το 2006 και την έναρξη εργασιών για την κατασκευή πενήντα κατοικιών μεταξύ Αγιαννάκη και Ελαίας (Ελλάδα), καθώς και έχοντας εγκρίνει την κατασκευή τριών εξοχικών κατοικιών στο Βουνάκι (Ελλάδα) το 2012·
- έχοντας ανεχθεί τη δημιουργία υποδομών προσβάσεως στην παραλία εντός της ζώνης της Κυπριασίας (Ελλάδα), δηλαδή τη διάνοιξη πέντε νέων οδών προς την παραλία του Αγιαννάκη, καθώς και την ασφαλτόστρωση ορισμένων υφιστάμενων προσβάσεων και οδών·
- μη έχοντας λάβει επαρκή μέτρα ώστε να διασφαλιστεί η τήρηση της απαγορεύσεως του ελεύθερου κάμπινγκ κοντά στην παραλία Καλό Νερό (Ελλάδα) και στην Ελαία·
- μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιοριστεί η λειτουργία των μπαρ που βρίσκονται μεταξύ Ελαίας και Καλού Νερού, στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι

θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και μη έχοντας μεριμνήσει ώστε οι προκαλούμενες από τα μπαρ αυτά οχλήσεις να μην παρενοχλούν το είδος αυτό·

- μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα, εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, ώστε να μειωθεί η παρουσία κινητού εξοπλισμού και διαφόρων εγκαταστάσεων στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και έχοντας επιτρέψει την κατασκευή εξέδρας κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare·
- μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιορισθεί επαρκώς η φωτορύπανση των παραλιών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και
- μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιοριστεί επαρκώς η αλιευτική δραστηριότητα κατά μήκος των παραλιών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/105/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2006.

2) Η Ελληνική Δημοκρατία, έχοντας χορηγήσει οικοδομικές άδειες για οικίες που κατασκευάστηκαν το 2010 στον Αγιαννάκη, για τρεις εξοχικές κατοικίες στο Βουνάκι το 2012 και για την κατασκευή εξέδρας κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43.

3) Η Ελληνική Δημοκρατία,

- μη έχοντας θεσπίσει πλήρες, συνεκτικό και αυστηρό νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας·
- μη έχοντας λάβει, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, όλα τα αναγκαία συγκεκριμένα μέτρα προς αποτροπή της εκ προθέσεως παρενοχλήσεως της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* κατά την περίοδο αναπαραγωγής του είδους αυτού, και
- μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα για την τήρηση της απαγορεύσεως βλάβης ή καταστροφής των τόπων αναπαραγωγής του εν λόγω είδους,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43.

4) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

5) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ελληνική Δημοκρατία φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

von Danwitz

Juhász

Vajda

Jürimäe

Λυκούργος

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο, στις 10 Νοεμβρίου 2016.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του
τετάρτου τμήματος

A. Calot Escobar

T. von Danwitz

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.